

Razumevanje in podpora nadarjenim odraslim: perspektive bivših študentov Pedagoške fakultete

Mojca Kukanja Gabrijelčič

Univerza na Primorskem

mojca.k.gabrijelcic@pef.upr.si

Maruška Željeznov Seničar

Univerza na Primorskem

maruska.zeljeznov.senicar@pef.upr.si

Prispevek obravnava nadarjene odrasle, ki so v slovenskem raziskovalnem, pedagoško-andragoškem in družbenem kontekstu povsem prezrti. Poleg predstavitve najbolj izstopajočih značilnosti nadarjenih odraslih na kognitivnem in afektivnem področju ter v delovnem in družinskem okolju v prispevku predstavimo tudi empirično raziskavo, ki je bila opravljena med bivšimi študenti Univerze na Primorskem, Pedagoške fakultete. Raziskava je bila tematsko razdeljena na raziskovanje: razvoja nadarjenosti od otroštva dalje in učinke zgodnjih izobraževalnih izkušenj; značilnosti nadarjenih odraslih; kariere in značilnosti na delovnem področju; družine nadarjenih; življenjskih ciljev, zadovoljstva in dobrega počutja. Potrjuje ugotovitve številnih tujih longitudinalnih raziskav, ki pričajo o podobnih karakteristikah odraslih nadarjenih in njihovega življenja. Predvsem pa poudari dejstvo, da je nadarjenost sestavni del posameznikove osebnosti, ki ga spremlja skozi celo življenje, zato naj skrb za delo z nadarjenimi posamezniki ne bo omejena zgolj na čas njihovega obveznega šolanja.

Ključne besede: nadarjenost, odrasli nadarjeni, življenje nadarjenih, družina nadarjenih, poklicni razvoj nadarjenih

Uvod

Rezultati kažejo, da obstaja zelo močna korelacija med zgodnjim odkrivanjem nadarjenosti in izkazovanjem le-te v odrasli dobi posameznika, saj je rezultat merjenja inteligenčnega kvocienta precej stabilen (Deary idr. 2000; Antshel idr. 2009; Deary idr. 2004; Mackintosh 2011; Dijkstra, Barelds, Groothof idr. 2012).

Nekateri raziskovalci v nadaljevanju trdijo, da je inteligenca v otroštvu (ne glede na to, ali je formalno priznana ali ne) v veliki meri pogoj za izkazovanje izjemnosti v odraslosti (Walberg idr. 1996; Simonton in Song 2009). Simonton (2008) je izvedel historiometrično raziskavo na vzorcu 291 nadarjenih posameznikov, da bi ugotovil dejavnike, ki prispevajo k izjemnosti v odraslosti. Ugotovil je, da je zgodnja nadarjenost napovedovala izjemnost na

določenem področju delovanja in ustvarjalne dosežke v odraslosti. Walberg idr. (1981) so izvedli podobno historiometrično raziskavo 200 moških, rojenih med 14. in 20. stoletjem (kot npr. Mozart, Lincoln), in ugotovili, da je prav tako njihova zgodnja inteligenca napovedovala izjemnost v odraslosti. Kljub temu da je zgodnja identifikacija nadarjenosti pomembna, je Feldman (1984) odkril nekakšen pragovni učinek, ki kaže, da nad določenim pragom kognitivne sposobnosti (npr. IQ 120 ali sposobnost v 90. percentilu) razlike v kognitivni sposobnosti niso več pomembne. Ugotovil je namreč, da se skupina z izmerjenim IQ 180 in tista z IQ 150 nista bistveno razlikovali glede izobrazbe, izbire poklicev, zakonske zveze, rojstva otrok ali zadovoljstva z življenjem v odraslosti. Park, Lubinski in Camilla P. Benbow (2008) so pri pregledu 1 % najboljših matematično nadarjenih posameznikov ugotovili, da lahko razlike v ravni matematičnih sposobnosti pri starosti 13 let napovedujejo napredno pridobitev visoke izobrazbe v znanosti, tehnologiji, inženirstvu ali matematiki (angl. *science, technology, engineering and mathematics* – STEM). Kimberley Ferri-man Robertson idr. (2010) so k tem ugotovitvam dodali, da lahko poklicni interesi in preference v življenjskem slogu v kombinaciji z vzorci sposobnosti predvidijo področja izobraževanja ter poklica in uspešnost med mladimi. V raziskavi, ki je uporabila podatke iz Termanove raziskave o nadarjenih, sta Carol Tomlinson-Keasey in Little (1990) ugotovila, da sta izobrazba staršev in intelektualna odločnost napovedovalca intelektualnih spretnosti nadarjenih odraslih. Poleg zgodnjega prepoznavanja sposobnosti ter spretnosti in interesov v otroštvu imajo vlogo pri razvoju nadarjenosti ali uglednosti v odrasli dobi tudi druge izkušnje iz otroštva.

Značilnosti nadarjenih odraslih

Opazovalne in anekdotične raziskave pričajo o nekaterih značilnostih nadarjenih odraslih, po katerih se ti razlikujejo od svojih vrstnikov s povprečnimi sposobnostmi. Deirdre V. Lovecky (1986) in Stephanie Tolan (1994) npr. opisujeta naslednje lastnosti nadarjenih odraslih: razvitejše divergentno mišljenje, vzkipljivost, občutljivost, dojemljivost in entelehija, čustvena intenzivnost, moralna občutljivost in skrb za pravičnost ter socialne izkušnje, ki so odvisne od iskanja podobno mislečih drugih. Annemarie Roeper (1991) pojasnjuje, da imajo oz. izkazujejo nadarjeni odrasli med drugim: kompleksne intelektualne sposobnosti, otroška, nezrela čustva, občutke, da so bistveno drugačni od drugih, občutke preobremenjenosti z lastno ustvarjalnostjo, zaprtost vase, potrebo po samoti, iskanje pomena, individualizirane metode učenja, potrebo po iskanju resnice, perfekcionizem, občutek nerazumljenosti in nesprijetosti, težave pri razumevanju vedenja drugih, močan smisel za humor, težave z avtoriteto in močna moralna prepričanja.

Za nadarjene odrasle je značilna tudi prekomerna razdražljivost, ki se izkazuje kot način, kako posameznik doživlja svet (Piechowski 1979; Piechowski in Colangelo 1984; Wirthwein in Rost 2011). Oblike čezmerne razdražljivosti je mogoče opisati kot: (i) psihomotorično prekomerno razdražljivost, ki se nanaša na presežek energije in živčnost; (ii) senzualno prekomerno razdražljivost, ki je povečana stopnja čutne izkušnje in jo zaznamuje iskanje užitka s čutili, kot so okusi in vonji; (iii) intelektualno razdražljivost, ki je povezana s težnjo po znanju in resnici skozi spraševanje, odkrivanje ter analiziranje; (iv) domišljijско prekomerno razdražljivost, za katero so značilni sanjarjenje, fantaziranje, dramatiziranje ter uporaba podob in metafor; (v) čustveno razdražljivost, ki jo zaznamujejo zapleteni medčloveški odnosi.

Izobraževalni in poklicni uspeh nadarjenih

Raziskave, ki so se ukvarjale s procesi razvoja nadarjenosti, so pokazale, da optimalni razvoj nadarjenosti v otroštvu in mladostništvu napoveduje kasnejše visoke dosežke ter eminentnost odraslih (Bloom 1985; Feldman 1986; Gagne 1995; Watve 2008; Perrone, Wright idr. 2010). Rena F. Subotnik in Paula Olszewski-Kubilius (1997) tako ugotavljata, da so poletni programi za nadarjene in interakcija z intelektualnimi vrstniki v otroštvu ter adolescenci bistvenega pomena za razvoj nadarjenosti in eminentnost odraslih.

Na splošno torej obstaja (pozitivna) povezava med nadarjenostjo in različnimi vidiki poklica, zlasti izbiro poklica, poklicnim statusom, poklicno uspešnostjo in poklicnim zadovoljstvom. Posamezniki z višjim IQ izbirajo zahtevnejše in družbeno bolj priznane poklice (Gottfredson 2003; Schmidt in Hunter 2004; Sparfeldt 2006; Herrnstein in Murray 2010; Pässler, Beinicke in Hell 2015). Poleg tega so prikazane pozitivne korelacije visoke inteligentnosti s poklicnim statusom, z dohodkom in s poklicnim uspehom (Gottfredson 2003) ter z zadovoljstvom pri delu (Wulff, Bergman in Sverke 2009; Thompson in Lane 2014; Murtza idr. 2020).

Visoko inteligentni ali nadarjeni posamezniki bi torej morali doseči visoko stopnjo poklicnega uspeha. O tem se pogosto dvomi, zlasti v raziskavah, ki pričajo o težkih kariernih biografijah, težavah s sodelavci in čustveni preobčutljivosti (Lovecky 1986) ter splošnem nezadovoljstvu z delom (Plucker in Levy 2001). Morda je eden največjih izzivov za nadarjene odrasle ravno izbira poklicne poti (Karnes in Oehler-Stinnett 1986). Pot do izbrane kariere je lahko še zapletenejša, če ima nadarjena odrasla oseba več potencialov (Delsie in Squires 1989). Čeprav ni ene same poti do eminentnosti v odrasli dobi, lahko medčloveški odnosi vplivajo na posameznikov osebni in poklicni razvoj (Mockros 1996).

Ne glede na to, ali dosežejo imenitnost ali ne, večina raziskav kaže na po-

zitivne longitudinalne rezultate nadarjenih posameznikov (Lubinski in Benbow 2006). Npr., dokazano je, da so posamezniki z visokim IQ ustvarjalnejši, zaslužijo več denarja, so fizično bolj zdravi in živijo dlje (Batty idr. 2008). Poleg tega raziskave običajno kažejo na pozitivno razmerje med stopnjo inteligence in subjektivno blaginjo (Diener 1984; Watten, Syversen in Myhrer 1995; Wulff, Bergman in Sverke 2009).

Nadarjenost torej ni nekaj, kar bodo otroci prerasli, ko bodo odrasli (Fiedler 2012). Je sestavni del posameznikove osebnosti, zato lahko domnevamo, da bodo enake potrebe in pasti še vedno prisotne pri nadarjenih odraslih. Pri delu s slednjimi je zato pomembno, da se ne osredotočamo le na stopnjo inteligentnosti ali ugotovitve testa IQ, ampak tudi na načine, kako nadarjenost kažejo v vsakdanjem življenju (Jacobsen 2000).

Težave nadarjenih žensk

Večina raziskav kaže, da imajo nadarjene ženske in nadarjeni moški (nadarjena dekleta in nadarjeni fantje) različne izkušnje (Leder 2004). Zgodovinsko gledano so bile ženske izpostavljene stereotipom glede spolne vloge in so imele pomanjkanje priložnosti v otroštvu ter adolescenci, zaradi česar je bilo manj verjetno, da bodo dosegle imenitnost v odrasli dobi (Kronborg 2010; Lovecky 1993). Barbara A. Kerr (1997) nakazuje, da tudi če so bile v otroštvu prepoznane kot nadarjene, objektivna merila, kot so IQ-rezultati, rezultati testov sposobnosti in povprečne ocene, niso uspela napovedati dosežkov nadarjenih žensk v odrasli dobi. Takrat pa so bolj nagnjene k doživljanju sindroma prevaranta ali dvoma v in diskreditacije lastnih sposobnosti ter dosežkov (Bell 1990).

Empirični del

Metoda

Raziskavo smo izvedli s pomočjo kvalitativne metodologije raziskovanja, ki vključuje izvedbo poglobljenih (strukturiranih in polstrukturiranih) intervjujev, v katerih je sodelovalo 35 odraslih nadarjenih oseb. Namen je bil raziskati mnenje nadarjenih odraslih o nekaterih temeljnih vidikih nadarjenosti. Raziskavo smo kategorizirali na teme: (a) razvoj nadarjenosti od otroštva dalje in učinki zgodnjih izobraževalnih izkušenj; (b) značilnosti nadarjenih odraslih; (c) kariera in značilnosti na delovnem področju; (d) družina; (e) življenjski cilji, zadovoljstvo in dobro počutje. Vprašanja v intervjujih smo oblikovali tako, da so omogočila doseganje zastavljenih ciljev in konstruktiven pogovor z respondenti. Za analizo podatkov oz. besedil smo uporabili metodo odprtega kodiranja, ki omogoča razvrstitev in označevanje zasnov v procesu ana-

lize kvalitativnih podatkov. Predlagali smo kode, izhajajoč iz konkretne raziskave in vprašanj. Izbrali smo tiste kategorije, ki ustrezajo kriteriju relevantnosti glede na problem naše raziskave.

Vzorec in zbiranje podatkov

V kvalitativno raziskavo smo vključili 35 nadarjenih odraslih, od tega 28 ženskega spola in sedem moškega. Vsi so bili študentje dodiplomskega in/ali podiplomskega študija Univerze na Primorskem, Pedagoške fakultete. Intervjuje smo opravili v obdobju med marcem in novembrom 2023. Dodiplomski študij je zaključilo deset (28,5 %) respondentov, podiplomski (magistrski) 17 respondentov (48,5 %), osem je doktorjev znanosti (22,8 %). Starostni razpon respondentov se giblje od 25 do 50 let, s povprečno starostjo $M = 32,4$ leta. Vsi respondenti so bili identificirani kot nadarjeni v času osnovnošolskega ali srednješolskega šolanja, trije pa niso bili identificirani, ker se takrat testi identifikacije niso izvajali. Najmlajši identificiran nadarjen respondent je bil kot nadarjen prepoznan pri osmih letih starosti, najstarejši pa pri 40 (povprečje starosti ob identifikaciji nadarjenosti se giblje pri $M = 13,8$ leta).

Rezultati z razpravo

Razvoj nadarjenosti od otroštva dalje in učinki zgodnjih izobraževalnih izkušenj

Na vprašanje, zakaj je prišlo do identifikacije nadarjenosti v otroštvu oz. kasneje, so odgovorili:

- »izkazana nadarjenost pri matematiki« (30 %);
- »po evidentiranju so sledili klasični standardizirani testi« (40 %);
- »visok šolski uspeh« (60 %);
- »nadpovprečna ustvarjalnost« (30 %);
- »ker so me prepoznali kot otroka, ki je na določenih področjih zmogel več kot ostali otroci«;
- »zaradi visoke učne uspešnosti, visokih rezultatov na različnih tekmovanjih (matematičnih, logičnih, športnih, plesnih, naravoslovnih itd.)« (30 %);
- »zaradi Zoisove štipendije« (40 %);
- »ker so zaposleni na šoli prepoznali, da na določenih področjih napredujem in izstopam od večine. Eno izmed področij je bila umetnost in za to področje so me identificirali zaradi številnih glasbenih tekmovanj in dosežkov na le-teh« (10 %);
- »zaradi glasbenih uspehov« (10 %).

Na vprašanje, kako se je po njihovem mnenju razvijalo/spodbujalo nadarjenost od otroštva dalje, so v večini (80 %) odgovorili, da

- »brez posebnosti«;
- »v osnovni in srednji šoli nisem imel/-a težav, prav tako ne v času študija. Nihče se ni posebej ukvarjal z mano«.

Nekaj respondentov (20 %) pa navede, da so imeli v času šolanja številne vzgojne in druge težave:

- »nihče ni opazil in/ali spodbujal moje potenciale, čutil/-a sem, da ne sodim v ta šolski sistem«.

Na vprašanje, kako se je spremenilo šolsko delo po identifikaciji nadarjenosti, respondenti navajajo naslednje:

- »nič posebnega« (70 %);
- »sledilo je veliko več domačih in drugih nalog« (60 %);
- »akcelerirali so me, kar je povzročilo težave z vključevanjem v družbo starejših v razredu« (20 %);
- »ugotovil sem, da veliko stvari, ki jim ni bilo zadoščeno v mojem otroštvu, se sedaj izkazuje na mojem skrhanem duševnem zdravju«;
- »začela sem še bolj razvijati svoj potencial«;
- »prejel/-a sem štipendijo, ki mi je bila v veliko pomoč v srednješolskih in študijskih letih«;
- »začela sem se bolj zavedati svojih potencialov, da ni vse samoumevno, in sem si začela postavljati višje cilje«;
- »moje življenje se ni spremenilo«;
- »pogosto sem pogrešal dodatne izzive, pomoč pri uravnavanju močnih čustev in motivacijo za napredovanje. Kot odrasla oseba se pogosto spopadam z občutki tesnobe in nezadovoljstvom«.

Ugotavljamo, da (i) so bili respondenti evidentirani zaradi izstopajočih kognitivnih značilnosti in dosežkov; (ii) se v času osnovnošolskega šolanja z njimi niso posebej ukvarjali (v smislu šolske ali predmetne akceleracije, spodbujanja potencialov, ustreznega spodbudnega učnega okolja, učne individualizacije ipd.). Številni raziskovalci menijo, da je zgodnja izobraževalna prednost eden najpomembnejših dejavnikov, ki prispevajo h kasnejšim dosežkom odraslih (Terman 1925; Oden 1968; Bloom 1985; Feldman 1986; Gagne

1995). Zdi se, da učno pospeševanje (akceleracija) in učna obogatitev v otroštvu in adolescenci prispevata k produktivnosti, dosežkom in odličnosti v odrasli dobi (Watve 2008; Nauta, Ronner in Groeneveld 2009; Perrone, Wright idr. 2010; Wai idr. 2010; Firkowska-Mankiewicz 2011; Park, Lubinski in Benbow 2012). Te ugotovitve pozitivno izpostavljajo pomembnost zgodnjega izobraževanja nadarjenih. Da bi optimalno izobrazili mlade in jim omogočili, da tekmujejo v svetovnem gospodarstvu na vseh področjih človeških prizadevanj, mora država zagotoviti okolje, v katerem lahko nadarjeni učenci dosežejo svoj polni potencial. Na slednje opozarjajo tudi respondenti – bivši študentje Pedagoške fakultete.

Značilnosti nadarjenih odraslih

Respondenti so v veliki večini (80 %) odgovarjali, da sebe prepoznajo kot: perfekcioniste, introvertirane, samostojne, iskrene, sodelovalne; pravične in idealistične (30 %); sramežljive; anksiozne; ekstrovertirane; »zelo občutljiv[o] na nepravilnosti, zaradi česar se raje umaknem v ozadje«; »drugačn[o], ne-tradicionaln[o], umaknjen[o] stran od rutine in drugih ljudi«.

Raziskava Matte, Emanuele Saverie Gritti in Margherite Lang (2019) je raziskovala razlike v osebnostnih lastnostih med skupino nadarjenih odraslih in nenadarjenih kontrolnih oseb. Ugotovitve so skladne s »hipotezo disharmonije«, ki pravi, da se nadarjeni posamezniki lahko soočajo z edinstvenimi družbenimi izzivi in imajo posebne čustvene potrebe, ki lahko povečajo psihološko ranljivost. Slednje lahko predstavljajo dejavnike tveganja za razvoj in ohranjanje disfunkcionalnih osebnostnih lastnosti (Preckel idr. 2020). Podobni rezultati v drugih raziskavah so bili povezani s potrebo po tekmovalnosti in perfekcionizmu nadarjenih posameznikov (Dijkstra, Barelds, Ronner idr. 2012). Nadarjeni posamezniki poročajo o višji stopnji nizke pripadnosti družbi (socialni mreži) in introvertiranosti. Pokazale so se številne težave pri vzpostavljanju afektivnih odnosov, čustvenih doživetij in čustvenega izražanja ter slabe verbalne in socialne veščine. Socialna izolacija je bila sicer v populaciji nadarjenih predhodno že dokazana (Dijkstra, Barelds, Ronner idr. 2012).

Zaradi strahu pred prizadetostjo ali osramočenostjo v družbenih situacijah so nadarjeni posamezniki morda večkrat sprejeli vedenjske strategije za skrivanje svojih značilnosti oz. potreb, kar je posledično lahko povečalo verjetnost za razvoj navznoter usmerjene osebnosti. Ta težnja lahko pomeni tudi, da nadarjeni posamezniki raje vlagajo v svoje misli in ideje, namesto da bi njihovo zadovoljstvo izhajalo iz medosebnih interakcij in čustvenega stika z drugimi. Tako je večja verjetnost, da bodo postali samotarji in se nagibali k temu, da čas preživijo z ljudmi enake stopnje kognitivnih sposobnosti (Dijk-

stra, Barelds, Groothof idr. 2012). Po drugi strani pa je bilo ugotovljeno, da je introvertnost pozitivno povezana s tipičnim intelektualnim angažiranjem, z domensko specifičnim znanjem in s kristalizirano inteligenco ter z akademskimi in poklicnimi dosežki odraslih. Introvertirani ljudje po navadi svojo raven znanja v specializiranih disciplinah dvignejo v večji meri kot ljudje z drugačnimi osebnostnimi lastnostmi in stališči (Dijkstra, Barelds, Groothof idr. 2012). Nadarjeni posamezniki lahko svoje sposobnosti razvijajo tako, da porabijo več časa za branje, razmišljanje in razvoj lastnega intelektualnega potenciala, namesto da bi se vključili v družbene odnose. Izoliran življenjski slog, povezan z vestnostjo in s perfekcionizmom, lahko napoveduje boljše akademske in delovne rezultate odraslih nadarjenih (Schmidt 2009).

Kariera in značilnosti na delovnem področju

Ne glede na predhodno pridobljeno izobrazbo respondenti opravljajo naslednje poklice: visokošolski učitelj (30 %); profesor (40 %); direktor podjetja; razvijalec programske opreme; psihoterapevt; produktivni vodja; raziskovalec; svetovallec; študent; vzgojitelj; gospodinja.

Na vprašanje, kaj vas na delovnem mestu najbolj odvrača od dela, so odgovarjali:

- »zadolžitve brez izziva« (30 %);
- »nezanimivo delo« (30 %);
- »nič mi ni všeč« (20 %);
- »monotonost, in da nekdo ne bo razumel mojega dela tako, kot jaz razumem, ali pa to, da se v službi ljudje ne potrudijo toliko, kot se sam, in mi to gre na živce«;
- »strah me je, da ne bo narejeno po pričakovanjih«;
- »ljudje, s katerimi delam, neorganiziranost«;
- »samobojkotiranje«;
- »apatični in sebični ljudje, ki ne znajo sodelovati v timu, monotono delo«;
- »ukvarjanje z nepotrebniimi stvarmi«;
- »toksično okolje, nerazumevanje, prisila«;
- »velika količina nepotrebne dela«;
- »nemotiviranost«;
- »konfliktne situacije«;
- »pomankanje časa; rutinska in administrativna opravila«;
- »nepošteni ljudje, ljudje, ki niso pripravljeni na spremembe, in delo z ljudmi, ki delajo po liniji najmanjšega odpora«;

- »občutek nesposobnosti, perfekcionizem, anksioznost in panični napadi, konstantna želja po nečem novem in po gibanju, kombinacija hipofokusa in pomanjkanja koncentracije«;
- »slabi odnosi na delovnem mestu«;
- »neiskrenost in dvoličnost ljudi, s katerimi delam, sodelujem«;
- »preveč idej«;
- »nepospravljeno delovno okolje in nered na mizi, pri mizi in pod mizo«.

Med pozitivnimi vidiki na delovnem mestu pa najpogosteje izpostavljajo naslednje:

- »všeč mi je biti v kontaktu z učenci, se z njimi pogovarjati, imeti pristne odnose z njimi in graditi medčloveške odnose«;
- »raziskovanje, akademska diplomacija«;
- »raziskovanje novega, ustvarjanje«;
- »delo z ljudmi, pomoč ljudem, delo z otroki in mladimi«;
- »v komunikaciji s podobno mislečimi«;
- »v kompleksnih problemih«;
- »da lahko izrazim svoje potenciale in zadostim svoji radovednosti«;
- »samostojnost pri delu«;
- »v strokovnih izzivih«;
- »ko sem lahko ustvarjalna, imam prosto pot«;
- »v službi nisem še nikoli zares uživala. Zdi se mi, da mi vedno nekaj manjka«;
- »najbližje zadovoljstvu sem, ko moram opravljati zahtevnejše intelektualno delo«.

Večina respondentov navaja, da občutijo znatno razliko v hitrosti razmišljanja v primerjavi s svojimi kolegi. Počutijo se, kot da bi jih drugi upočasnili ali pa ne razumejo njihovih konceptov in idej.

Tudi raziskave potrjujejo, da nadarjeni odrasli včasih ne morejo ustrezno delovati na delovnem mestu (Nauta in Corten 2002; Corten, Nauta in Ronner 2006; Nauta in Ronner 2008; 2013). Njihova visoka inteligenca lahko povzroči disfunkcijo pri prilagajanju delovnim razmeram, kar včasih vodi do odsotnosti in nezadovoljstva z delom oz. »intelektualnega odklopa«, ki je lahko razlog za številne frustracije na delovnem mestu. Longitudinalne raziskave kažejo, da nadarjenost ni zagotovilo za delovni uspeh niti se samodejno ne prevede v zadovoljujoče in produktivno delovno življenje (Freeman 2010). Veliko nadarjenih odraslih se v karieri bori, ker jih ovirajo neprimerna služba, napete

interakcije z nadrejenimi in s sodelavci in/ali neprilagojene osebnostne lastnosti (Jacobsen 2000; Freeman 2010). Zaradi teh ovir lahko na delovnem mestu postanejo »neuravnoteženi« in neproduktivni (Corten, Nauta in Ronner 2006).

Ugotavljamo torej, da večina nadarjenih resnično ne mara ponavljajočih se nalog, uživa v sodelovanju z vrstniki z enako »stopnjo razmišljanja«, a pri svojem delu potrebuje tudi avtonomijo. Na dodatno vprašanje, kakšen je občutek pri ukvarjanju z intelektualnimi izzivi in s problemskimi situacijami, so udeleženci v večini odgovorili, da se počutijo »evforično, zelo motivirano in radovedno, prepoznani, kot da oživijo vsi čuti«. Poleg tega navajajo, da se počutijo »zelo motivirani, ko lahko sodelujejo z drugimi nadarjenimi ljudmi« (80 % respondentov).

Nadarjeni posamezniki izstopajo zaradi izrazitega znanja in kognitivnih sposobnosti. Mislijo hitreje kot njihovi kolegi in so sposobni »predelati« velike količine novih informacij v relativno kratkem času. So zelo radovedni in jih zanima širok nabor tem, ki jih zelo poglobljeno obvladajo. Tudi zaradi svojega izrazitega divergentnega razmišljanja so nadarjeni posamezniki sposobni enostavno povezati informacije iz različnih virov in odkriti povezave med na videz nepovezanimi idejami. Zaradi svojih posebnih prednosti in potreb nadarjeni posamezniki še posebej dobro uspevajo v inovativnih ter ustvarjalnih okoljih. Enake pozitivne učinke opazimo pri nadarjenih otrocih, ko jim ponudimo obogateno učno okolje (Corten, Nauta in Ronner 2006; Shavinina 2009).

Družinska interakcija

Od 35 respondentov jih ima 20 (57, 1 %) svojo družino, pet (14,2 %) jih je v partnerski zvezi brez otrok, deset (28, 5 %) pa brez partnerja oz. samskih (prav tako brez otrok). Med tistimi nadarjenimi, ki so si ustvarili družino, jih ima osem (40 %) dva otroke, 12 pa enega (60 %). Zadovoljstvo z družinskim življenjem oz. partnersko zvezo ocenjujejo zelo različno:

- »zadovoljna sem, z možem imava podobne interese in cilje« (60 %);
- »otroka sta zelo zahtevna, težko usklajujem družinsko in poklicno življenje, žena je razumevajoča«;
- »otroka sta odrasla, sicer ne bi zmogla, v službi je vsega preveč«;
- »s partnerjem se ne razumeva, ne posluša, ne razume, težko komunicirava« (20 %);
- »ne predstavljam si, da bi imel za partnerico žensko z nižjimi intelektualnimi sposobnostmi, ker se krasno ujemava«;

- »srečo imam, da sva s parterjem oba nadarjena, da zlahka shajava skozi življenje, vsaj kar se najinega odnosa tiče, včasih se mi zdi, da si že bereva misli«;
- »sem ločena, s partnerjem nisem našla več skupnega jezika in skupnih interesov, bolje sem sama«;
- »odločitev za otroka ni bila prava«;
- »raje sem sam/-a kot pa z napačnim partnerjem (oz. v slabi družbi)« (30 %).

Raziskave o izbiri romantičnih partnerjev pri nadarjenih odraslih podpirajo hipotezo o podobnosti in privlačnosti, ki kaže, da nadarjene odrasle romantično privlačijo drugi nadarjeni ali odrasli z visokimi sposobnostmi (Benbow idr. 2000; Dijkstra, Barelds, Ronner idr. 2012). Poleg tega bodo tisti nadarjeni odrasli v romantičnih odnosih z drugimi nadarjenimi ali odraslimi z visokimi sposobnostmi verjetno zadovoljnejši s svojimi odnosi, vsaj v zgodnjih 30. letih (Perrone-McGovern idr. 2012). V zgodnjih 30. letih imajo nadarjeni odrasli namreč približno 50-odstotno možnost, da se poročijo, vendar jih večina v tem času bodisi nima otrok bodisi ima samo enega (Lubinski idr. 2006; Sękowski in Siekańska 2008). Do svojega 60. leta so verjetno poročeni, vendar imajo majhne družine (Kaufmann in Matthews 2012). Raziskave vedno znova kažejo negativno korelacijo med IQ in stopnjo rodosti v ZDA ter evropskih državah (Lynn in Van Court 2004; Rodgers, Cleveland, Van den Oord in Rowe 2000). Zato ni presenetljivo, da nadarjeni odrasli otrok nimajo tako pogosto kot povprečni odrasli in odrasli z nižjimi sposobnostmi. Tisti, ki se odločijo imeti otroke, morajo to željo pogosto združiti z željo po uspehu v svoji kariери, kar lahko pojasni tudi majhnost družine nadarjenih odraslih.

Nekateri raziskovalci prav tako trdijo, da eminentni odrasli prihajajo iz disfunkcionalnih družin ali doživljajo travmatične dogodke v zgodnjem otroštvu (Kaufmann in Matthews 2012). Razpoložljive raziskave o izvorni družini pa kažejo, da nadarjeni odrasli prihajajo iz manjših družin (brez sorojencev) (Sękowski in Siekańska 2008), imajo visoko izobrazene starše (Sękowski in Siekańska 2008), imajo vsaj enega nadarjenega starša (Perrone, Ksiazak idr. 2010).

Življenjski cilji, zadovoljstvo in dobro počutje

Med življenjskimi cilji večina respondentov navaja (80 %), da jih še ni doseгла in jih najbrž ne bo. Navajajo predvsem težave zaradi nenehnega iskanja ravnotežja med delom in zasebnim življenjem. Kljub visokim ambicijam nadarjeni odrasli cenijo tudi kakovost življenja.

Ugotovili smo, da poleg iskanja ravnotežja med poklicnim in zasebnim visoki cilji izhajajo predvsem iz njihove intelektualne radovednosti, ustvarjalnosti ter potrebe po izzivih. Njihovi cilji so raznoliki, vendar pogosto vključujejo elemente, kot so osebna in profesionalna rast, stalno učenje in razvoj (70 %), prispevanje k znanosti, raziskavam in družbi (40 %), ustvarjalnost in različni inovativni, umetniški dosežki (40 %), družbena pravičnost in dejavnost, mentorstvo in izobraževanje drugih.

Področja, ki jih osrečujejo, se nanašajo predvsem na družinsko in partnersko življenje, npr.:

- »igra z otroki ter njihov smeh, potovanja in raziskovanja, v razvijanju občutka domačnosti kjerkoli, kadarkoli«;
- »v druženju s partnerjem in otroki, družino, prijatelji«;
- »poslušanje glasbe in sproščanje«;
- »šport«;
- polovica respondentov je omenila, da je »najraje v samoti«;
- »v naravi, ob meditaciji, izvajanju joge ali sprehodih«;
- »igranje instrumenta; pisanje zgodb, dnevnika, pesmi; reševanje miselnih nalog in ugank; učenje jezikov, branje o psihologiji, igranje intelektualno zahtevnih in ustvarjalnih družabnih iger, potovanje in spoznavanje novih kultur«.

Med hobiji pa nadarjeni respondenti navajajo predvsem naslednje:

- »pisanje sonetov«;
- »rodoslovje«;
- »računalništvo«;
- »kuhanje in peka«;
- »različni športi (smučanje, plavanje, tek, joga, hribolazenje, kolesarjenje, jahanje)«;
- »branje; igranje instrumenta (kitara, pihalni orkester)«;
- »oblikovanje z glino, risanje, ročne spretnosti«;
- »izdelovanje didaktičnih materialov za otroke«;
- »vrtnarjenje«;
- »šivanje in kvačkanje«.

Konceptualni pristopi k »subjektivnemu blagostanju« so torej prav tako različni kot pristopi k nadarjenosti, saj gre za večdimenzionalen konstrukt. Hatice Odaci in Cikrikci (2019) z raziskavo izpostavita, da obstaja močna povezava med zadovoljstvom z življenjem in posameznikovo stopnjo inteligence.

Nadarjeni odrasli imajo veliko verjetnost, da bodo dosegli svoje življenjske cilje, kar povečuje njihovo srečo in posledično vodi do zadovoljnega življenja. Opaziti je, da so nadarjeni odrasli bolj usmerjeni k ciljem in karieri kot drugi normativni predstavniki populacije (Vötter in Schnell 2019). Raziskave so pokazale, da je stabilno zakonsko življenje ali zakon življenjski cilj večine nadarjenih odraslih (Odaci in Cikrikci 2019). Ugotovljeno je bilo tudi, da njihove nadpovprečne sposobnosti služijo kot motivacijski dejavnik, ki jim daje zaupanje v lastno življenje in samozaznavanje (Lee idr. 2020).

Termanova longitudinalna raziskava (1925 v Wirthwein in Rost 2011) je pokazala, da obstaja pozitivna korelacija med inteligenco in subjektivno blaginjo. Podobno je menil tudi Diener (1984 v Wirthwein in Rost 2011), ki je dokazal, da je inteligenca močno povezana s subjektivnim blagostanjem, ker je posameznik tudi visoko cenjen vir v družbi. Do danes pa so bile ugotovljene le šibke korelacije med inteligenco in komponentami subjektivnega blagostanja (Sigelmann 1981; Pinquart in Sörensen 2000; Wulff, Bergman in Sverke 2009, v Wirthwein in Rost 2011). V literaturi se večkrat navaja, da so razvojni pogoji za nadarjena dekleta manj ugodni od tistih, ki veljajo za nadarjene dečke (Kerr 1997). Glede na to lahko domnevamo, da intelektualno nadarjene ženske izkazujejo nižje ravni dobrega počutja.

Sklepi

Nadarjeni odrasli se pogosto soočajo z edinstvenimi izzivi, ki lahko vključujejo visoka pričakovanja, občutke osamljenosti ali neprilagojenosti, pomanjkanje razumevanja okolice, perfekcionizem, širok nabor interesov, preobremenjenost, težave pri medosebnih odnosih in družbene pritiske. Za nadarjene odrasle je ključnega pomena, da prepoznajo svoje talente, razvijejo svoje potenciale in najdejo ustrezne izzive ter priložnosti za razvoj. Pomembno je tudi, da se zavedajo svojih edinstvenih potreb in izzivov ter poiščejo ustrezno podporo in skupnost, ki jih razume in podpira. Pregled značilnosti nadarjenih odraslih po tematskih sklopih razkrije naslednje vrzeli: večina raziskav o nadarjenih odraslih razpravlja o otroških izkušnjah nadarjenih oseb, manj jih preučuje trenutna življenja nadarjenih odraslih, in sicer značilnosti nadarjenih odraslih, njihove kariere, družine, interakcijo med kariero in družino ter življenjske cilje, zadovoljstvo in dobro počutje; zelo malo raziskav prav tako preučuje dvojno izjemne odrasle in svetovalne potrebe/izkušnje nadarjenih odraslih. Da bi bolje razumeli značilnosti, potrebe in izkušnje nadarjenih odraslih, bi bilo treba opraviti več raziskav o njihovem sedanjem življenju in izkušnjah namesto retrospektivnih pregledov njihovega otroštva.

Nadarjenost lahko razumemo kot inherentno sposobnost za izjemno us-

pešnost znotraj določenega področja talenta, ne pa nujno kot produkt tega talenta. Vsi nadarjeni odrasli si ne prizadevajo doseči eminence s t.i. »darovi«, prav tako nimajo vedno priložnosti za to. V prihodnjih raziskavah bi bilo treba nadarjenost in eminentnost odraslih preučiti kot neodvisna konstrukta. Raziskave o eminenci in nadarjenosti v odrasli dobi lahko raziskovalcem in pedagogom pomagajo, da bolje razumejo izkušnje nadarjenih in pomagajo oblikovati ustrezno pedagoško ter družbeno okolje, ki bo optimalno spodbujajo otrokove potenciale, da bodo nekoč postali ugledni odrasli. Glede na raziskavo bi morali razmisliti o razumevanju in razvoju nadarjenih študentov, ki so ključnega pomena za razvoj družbe in napredka na različnih področjih. Posedujejo namreč izjemne intelektualne sposobnosti in inovativno razmišljanje ter potencial za izjemne dosežke na različnih področjih. Z njihovim razvojem in podporo lahko prispevamo k napredku družbe ter reševanju globalnih izzivov. In nenazadnje, s takšnim odnosom in delom pomembno spodbujamo celotno akademsko skupnost k visokim standardom, ambicijam ter akademski odličnosti.

Literatura

- Antshel, K. M., S. V. Faraone, K. Maglione, A. Doyle, R. Fried, L. Seidman in J. Biederman. 2009. »Is Adult Attention Deficit Hyperactivity Disorder a Valid Diagnosis in the Presence of High IQ?« *Psychological Medicine* 39 (8): 1325–1335.
- Batty, G. D., M. J. Shipley, C. R. Gale, L. H. Mortensen in I. J. Deary. 2008. »Does IQ Predict Total and Cardiovascular Disease Mortality as Strongly as Other Risk Factors? Comparison of Effect Estimates Using the Vietnam Experience Study.« *Heart* 94 (12): 1541–1544.
- Bell, L. A. 1990. »The Gifted Woman as Imposter.« *Advanced Development Journal* 2:55–64.
- Benbow, C. P., D. Lubinski, D. L. Shea in H. Eftekhari-Sanjani. 2000. »Sex Differences in Mathematical Reasoning Ability at Age 13: Their Status 20 Years Later.« *Psychology Science* 11 (6): 474–480.
- Bloom, B. 1985. *Developing Talent in Young People*. New York: Ballantine.
- Corten, F., N. Nauta in S. Ronner. 2006. »Highly Intelligent and Gifted Employees: Key to Innovation?« Predstavljeno na International HRD Conference 2006: The Learning for Sustainable Development, Amsterdam, 11. oktober. <http://ze-brain.com/wp/wp-content/uploads/2015/05/HRD-congress-Paper-2006-Definitief-ENG.pdf>
- Deary, I. J., L. J. Whalley, H. Lemmon, J. R. Crawford in J. M. Starr. 2000. »The Stability of Individual Differences in Mental Ability from Childhood to Old Age: Follow-up of the 1932 Scottish Mental Survey.« *Intelligence* 28 (1): 49–55.

- Deary, I. J., M. C. Whiteman, J. M. Starr, L. J. Whalley in H. C. Fox. 2004. »The Impact of Childhood Intelligence on Later Life: Following up the Scottish Mental Surveys of 1932 and 1947.« *Journal of Personality and Social Psychology* 86(1): 130–147.
- Delisle, J., in S. Squires. 1989. »Career Development for Gifted and Talented Youth: Division on Career Development (DCD) and the Association for the Gifted (TAG) Position Statement.« *Journal for the Education of the Gifted* 12 (2): 65–70.
- Diener, E. 1984. »Subjective Well-Being.« *Psychological Bulletin* 95(3): 542–575.
- Dijkstra, P., D. P. H. Barelds, S. Ronner in A. P. Nauta. 2012. »Personality and Well-Being: Do the Intellectually Gifted Differ from the General Population?« *Advanced Development Journal* 13:103–118.
- Dijkstra, P., D. P. H. Barelds, H. A. K. Groothof, S. Ronner in A. P. Nauta. 2012. »Partner Preferences of the Intellectually Gifted.« *Marriage and Family Review* 48 (1): 96–108.
- Feldman, D. H. 1984. »A Follow-Up of Subjects Scoring Above 180 IQ in Terman's Genetic Studies of Genius.« *Exceptional Children* 50 (6): 518–523.
- . 1986. *Nature's Gambit: Child Prodigies and the Development of Human Potential*. New York: Basic.
- Ferriman Robertson, K., S. Smeets, D. Lubinski in C. P. Benbow. 2010. »Beyond the Threshold Hypothesis: Even among the Gifted and Top Math/Science Graduate Students, Cognitive Abilities, Vocational Interests, and Lifestyle Preferences Matter for Career Choice, Performance, and Persistence.« *Current Directions in Psychological Science* 19 (6): 346–351.
- Fiedler, E. 2012. »You Don't Outgrow It! Giftedness across the Lifespan.« *Advanced Development Journal* 13:23–41.
- Firkowska-Mankiewicz, A. 2011. »Adult Careers: Does Childhood IQ Predict Later Life Outcome?« *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities* 8 (1). <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1741-1130.2011.00281.x>.
- Freeman, J. 2010. *Gifted Lives: What Happens When Gifted Children Grow Up?* New York: Routledge.
- Gagne, F. 1995. »Hidden Meanings of the 'Talent Development' Concept.« *The Educational Forum* 59 (4): 350–362.
- Gottfredson, L. S. 2003. »G, Jobs and Life.« V *The Scientific Study of General Intelligence: Tribute to Arthur R. Jensen*, uredil H. Nyborg, 293–342. Amsterdam: Elsevier.
- Herrnstein, R. J., in C. A. Murray. 2010. *The Bell Curve: Intelligence and Class Structure in American Life*. New York: Free Press.
- Jacobsen, M.-E. 2000. *The Gifted Adult: A Revolutionary Guide for Liberating Everyday Genius*. New York: Ballantine.
- Karnes, F. A., in J. J. Oehler-Stinnett. 1986. »Life Events as Stressors with Gifted Adolescents.« *Psychology in the Schools* 23 (4): 406–414.

- Kaufmann, F. A., in D. J. Matthews. 2012. »On Becoming Themselves: The 1964–1968 Presidential Scholars 40 Years Later.« *Roeper Review* 34 (2): 83–93.
- Kerr, B. A. 1997. »Developing Talents in Girls and Young Women.« V *Handbook of Gifted Education*, uredila N. Colangelo in G. A. Davis, 483–497. 2. izd. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Kronborg, L. 2010. »What Contributes to Talent Development in Eminent Women?« *Gifted and Talented International* 25 (2): 11–27.
- Leder, G. 2004. »Gender Differences among Gifted Students: Contemporary Views.« *High Ability Studies* 15 (1): 103–108.
- Lee, S. Y., M. Matthews, J. Shin in M. S. Kim. 2020. »Academically Gifted Adolescents' Social Purpose.« *High Ability Studies* 31 (1): 17–42.
- Lovecky, D. V. 1986. »Can you Hear the Flowers Singing?« *Issues for Gifted Adults* 64 (9): 572–575.
- . 1993. »Creative Connections: Perspectives on Female Giftedness.« *Advanced Development Journal* 5:117–129.
- Lubinski, D., in C. P. Benbow. 2006. »Study of Mathematically Precocious Youth After 35 Years: Uncovering Antecedents for the Development of Math-Science Expertise.« *Perspectives on Psychological Science* 1 (4): 316–345.
- Lubinski, D., C. P. Benbow, R. M. Webb in A. Bleske-Rechek. 2006. »Tracking Exceptional Human Capital Over Two Decades.« *Psychological Science* 17 (3): 194–199.
- Lynn, R., in M. Van Court. 2004. »New Evidence of Dysgenic Fertility for Intelligence in the United States.« *Intelligence* 32 (2): 193–201.
- Mackintosh, N. J. 2011. *IQ and Human Intelligence*. New York: Oxford University Press.
- Matta, M., E. S. Gritti in M. Lang. 2019. »Personality Assessment of Intellectually Gifted Adults.« *Personality and Individual Differences* 140:21–26.
- Mockros, C. A. 1996. »The Social Context of Extraordinary Individuals.« *Advanced Development Journal* 7:19–38.
- Murtza, M. H., Gill, S. A., Aslam, H. D. in Noor, A. 2020. »Intelligence Quotient, Job Satisfaction, and Job Performance: The Moderating Role of Personality Type.« *Journal of Public Affairs* 21 (3): e2318.
- Nauta, N., in F. Corten. 2002. »Hoogbegaafden aan het werk.« *Tijdschrift voor Bedrijfsen verzekeringskunde* 10 (11): 332–335.
- Nauta, N., in S. Ronner. 2008. »Hoogbegaafdheid op het werk. Achtergronden en praktische aanbevelingen.« *Tijdschrift voor Bedrijfs- en verzekeringskunde* 16 (9): 396–399.
- . 2013. *Gifted Workers: Hitting the Target*. Uredil B. Groeneveld. Maastricht: Shaker Media.
- Nauta, N., S. Ronner in B. Groeneveld. 2009. »The Importance of Decision Making: A Gifted Case Report.« *Gifted and Talented International* 24 (2): 121–130.
- Odacı, H., in O. Cikrikci. 2019. »Cognitive Flexibility Mediates the Relationship

- between Big Five Personality Traits and Life Satisfaction.« *Applied Research in Quality of Life* 14 (5): 1229–1246.
- Oden, M. H. 1968. »The Fulfillment of Promise: Forty-Year Follow-Up of the Terman Gifted Group.« *Genetic Psychology Monographs* 77 (1): 3–93.
- Park, G., D. Lubinski in C. P. Benbow. 2008. »Ability Differences among People Who Have Commensurate Degrees Matter for Scientific Creativity.« *Psychology Science* 19 (19): 957–961.
- . 2012. »When Less is More: Effects of Grade Skipping on Adult STEM Productivity among Mathematically Precocious Adolescents.« *Journal of Educational Psychology* 105 (1): 176–198.
- Pässler, K., A. Beinicke in B. Hell. 2015. »Interests and Intelligence: A Meta-Analysis.« *Intelligence* 50: 30–51.
- Perrone, K. M., S. L. Wright, T. M. Ksiazak, A. L. Crane in A. Vannatter. 2010. »Looking Back on Lessons Learned: Gifted Adults Reflect on Their Experiences in Advanced Classes.« *Roeper Review: A Journal on Gifted Education* 32 (2): 127–139.
- Perrone, K. M., T. M. Ksiazak, S. L. Wright, A. Vannatter, A. L. Crane in A. Tanne. 2010. »Multigenerational Giftedness: Perceptions of Giftedness Across Three Generations.« *Journal for the Education of the Gifted* 33 (4): 606–627.
- Perrone-McGovern, K. M., T. M. Ksiazak, S. L. Wright, A. Vannatter, C. C. Hyatt, D. Shepler in P. A. Perrone. 2012. »Major Life Decisions of Gifted Adults in Relation to Overall Life Satisfaction.« *Journal for the Education of the Gifted* 34 (6): 817–838.
- Piechowski, M. M. 1979. »Developmental Potential.« V *New Voices in Counseling the Gifted*, uredila N. Colangelo in R. T. Zaffrann, 25–58. Dubuque: Kendall/Hunt.
- Piechowski, M. M., in N. Colangelo. 1984. »Developmental Potential of the Gifted.« *Gifted Child Quarterly* 28 (2): 80–88.
- Pinquart, M., in S. Sörensen. 2000. »Influences of Socioeconomic Status, Social Network, and Competence on Subjective Well-Being in Later Life: A Meta-Analysis.« *Psychology and Aging* 15 (2): 187–224.
- Plucker, J. A., in J. J. Levy. 2001. »The Downside of Being Talented.« *American Psychology* 56 (1): 75–76.
- Preckel, F., J. Golle, R. Grabner, L. Jarvin, A. Kozbelt in D. Müllensiefen. 2020. »Talent Development in Achievement Domains: A Psychological Framework for within and Cross-Domain Research.« *Perspective on Psychology Science* 15 (5): 691–722.
- Rodgers, J. L., H. H. Cleveland, E. Van Den Oord, in D. C. Rowe. 2000. »Resolving the Debate over Birth Order, Family Size, and Intelligence.« *American Psychologist* 55 (6): 599–612.
- Roeper, A. 1991. »Gifted Adults: Their Characteristics and Emotions.« *Advanced Development Journal* 3:85–98.

- Schmidt, F. L. 2009. »Select on Intelligence.« V *Handbook of Principles of Organizational Behavior: Indispensable Knowledge for Evidence-Based Management*, uredil E. A. Locke, 3–17. 2. izd. Chichester: Wiley.
- Schmidt, F. L., in J. E. Hunter. 2004. »General Mental Ability in the World of Work: Occupational Attainment and Job Performance.« *Journal of Personality and Social Psychology* 86 (1): 162–173.
- Sękowski, A., in M. Siekańska. 2008. »National Academic Award Winners Over Time.« *High Ability Studies* 19 (2): 155–171.
- Shavinina, L. V. 2009. »On Giftedness and Economy: The Impact of Talented Individuals on the Global Economy.« V *International Handbook on Giftedness*, uredila L. V. Shavinina, 925–944. Dordrecht: Springer.
- Sigelman, L. 1981. »Is Ignorance Bliss? A Reconsideration of the Folk Wisdom.« *Human Relations* 34 (11): 965–974.
- Simonton, D. K. 2008. »Childhood Giftedness and Adulthood Genius: A Historiometric Analysis of 291 Eminent African Americans.« *Gifted Child Quarterly* 52 (3): 243–255.
- Simonton, D. K., in A. V. Song. 2009. »Eminence, IQ, Physical and Mental Health, and Achievement Domain: Cox's 282 Geniuses Revisited.« *Psychological Science* 20 (4): 429–434.
- Sparfeldt, J. R. 2006. *Berufsinteressen hochbegabter Jugendlicher: Pädagogische Psychologie und Entwicklungspsychologie*. Münster: Waxmann.
- Subotnik, R. F., in P. Olszewski-Kubilius. 1997. »Restructuring Special Programs to Reflect the Distinctions between Children's and Adults' Experiences with Giftedness.« *Peabody Journal of Education* 72 (3–4): 101–116.
- Terman, L. M. 1925. *Genetic Studies of Genius: Mental and Physical Traits of a Thousand Gifted Children*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Thompson, C., in S. Lane. 2014. »Intelligence and Job Satisfaction in the USA and China.« *Journal of Technology Management in China* 9 (3): 232–244.
- Tolan, S. 1994. »Discovering the Gifted Ex-Child.« *Roeper Review: A Journal on Gifted Education* 17 (2): 134–138.
- Tomlinson-Keasey, C., in T. D. Little. 1990. »Predicting Educational Attainment, Occupational Achievement, Intellectual Skill, and Personal Adjustment among Gifted Men and Women.« *Journal of Educational Psychology* 82 (3): 442–455.
- Vötter, B., in T. Schnell. 2019. »Bringing Giftedness to Bear: Generativity, Meaningfulness, and Self-Control as Resources for a Happy Life Among Gifted Adults.« *Frontiers in Psychology* 10. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01972>.
- Wai, J., D. Lubinski, C. P. Benbow in J. H. Steiger. 2010. »Accomplishment in Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) and Its Relation to STEM Educational Dose: A 25-Year Longitudinal Study.« *Journal of Educational Psychology* 102 (4): 860–871.

- Walberg, H. J., S. Tsai, T. Weinstein, C. L. Gabriel, S. P. Rasher, T. Rosecrans in P. Vukosavich. 1981. »Childhood Traits and Environmental Conditions of Highly Eminent Adults.« *Gifted Child Quarterly* 25 (3): 103–107.
- Walberg, H. J., G. Zhang, C. Cummings, L. A. Fillipelli, K. A. Freeman, E. P. Haller in S. Zeiser. 1996. »Childhood Traits and Experiences of Eminent Women.« *Creativity Research Journal* 9 (1): 97–102.
- Watten, R. G., J. L. Syversen in T. Myhrer. 1995. »Quality of Life, Intelligence and Mood.« *Social Indicators Research* 36 (1): 287–299.
- Watve, S. V. 2008. »Intellectually Gifted Adults: Life Accomplishments.« *Bulgarian Journal of Science and Education Policy* 2 (2): 251–266.
- Wirthwein, L., in D. H. Rost. 2011. »Giftedness and Subjective Well-Being: A Study with Adults.« *Learning Individual Difference* 21 (2): 182–186.
- Wulff, C., L. R. Bergman in M. Sverke. 2009. »General Mental Ability and Satisfaction with School and Work: A Longitudinal Study from Ages 13 to 48.« *Journal of Applied Developmental Psychology* 30 (4): 398–408.

Understanding and Supporting Gifted Adults: Perspectives of Former Students of the Faculty of Education

The article deals with gifted adults who are completely ignored in the Slovenian research, educational and social context. In addition to presenting the most outstanding characteristics of future adults in the cognitive and affective sphere, as well as in the professional and family environment, we present an empirical study conducted among graduates of the University of Primorska, Faculty of Education. The study was thematically divided into: the development of giftedness from childhood and the impact of early educational experiences; characteristics of gifted adults; career and work characteristics; a family of gifted people; life goals, satisfaction and well-being, and confirms the results of many foreign longitudinal studies that testify to similar characteristics of gifted people and their lives. Above all, it points to the fact that giftedness is an integral part of a person's personality that accompanies them throughout their lives. Therefore, work with the gifted should not be limited to the period of compulsory education.

Keywords: giftedness, gifted adults, life of the gifted, family of the gifted, professional development of the gifted